

Euonymus europaeus FK ULTUNA E - benved E

Växtbeskrivning av Tomas Lagerström
Publicerad i Gröna Fakta 7/2003, Växter för framtiden V.

Större buske eller buskträd med färgsprakande höstfärg och fruktskrud

Härkomst

Bened växer spritt i landets mildare delar upp till Väneren. Mer frekvent förekommer benved på Gotland, Öland, i Skåne och längs ost-, syd- och västkusten till Halland. Den är i sin utbredning en parallellart till skogskornell. I övrigt förekommer arten i södra England och på hela europeiska kontinenten. E-materialet härstammar från ett stort och gammalt buskage i herrgårdsparken på Ultuna.

Beskrivning

Bened tillhör de mer exklusiva vilda buskarterna i landet. Den förekommer vanligen som snårbildare men enstaka solitärbuskar förekommer emellanåt, vilka kan anta 6-7 meters höjd med stamgrovlek på 15-20 cm i diameter. Busken är i ungdomen starkt upprätt med fyrkantiga gröna skott. Ibland domineras skotten av kraftiga rödbruna korklister, vilka kan vara upp till 1 cm breda, variationen är dock stor i denna karaktär i naturen. Skotten har inte tillnärmelsevis lika breda korklister som den asiatiska släktingen med namnet vingbenved, vilken också finns på den svenska plantskolemarknaden.

Knopparna sitter korsvis motsatta, vilket utvecklar en stark ofta vinkelrät grenarkitektur som osökt ger associationer till en tv-antenn.

Förökning med rotskott från det intensivt täta rotsystemet är vanligt förekommande.

Blomman är ljust grönvit, helt anonym och sitter några få tillsammans i en luftig blomställning. Under eftersommaren utvecklas en ofta fyrrummig uppsvälld kapsel med en spektakulär färg, ofta intensivt rosa. Under mognaden spricker kapslarna upp och visar upp vackert orangefärgade frön, som sitter fast eller hänger ut ur kapseln. Kombinationen av intensivt rosa och orange ger en färgstark effekt.

De spetsigt äggformade anonymt gröna bladen är kala, 10-18 cm långa och 3-5 cm breda. De får på senare under säsongen ofta spektakulära höstfärger.

Ståndort/Användning

Bened föredrar frisk, näringsrik mark. Den kräver något ljusare växtplatser än skogskornell, som i övrigt växer på likartade ståndorter. Den är lämplig som landskapsväxt inom sitt utbredningsområde i landet för att skapa vildbuskage tillsammans med andra arter, till exempel hassel, måbär, skogstry och skogskornell. Den är också lämplig till allmänna parkbuskage som överraskningsväxt under hösten, när höstfärg och fruktskrud lyfter upp den från en relativt anonym tillvaro. Den intensiva färgeffekten på hösten medför att den också kan användas som solitär, eller ännu hellre till en fristående grupp på 3-5 plantor, relativt tätt tillsammans.

Sortegenskaper

Även om man inte kan se någon variation mellan plantorna i parkbuskaget, dvs. frökällan, kan det uppstå en variation i fruktfärgning i dess avkomma. I en studie av vildpopulationer från Öland, Gotland och Skåne visades just detta. I det insamlade materialet fanns det ingen egentlig färgvariation på frukterna medan det i dess avkomma noterades en stor färgvariation, allt ifrån mycket blekt rosa till intensivt rött. Även stor variation i växtsätt noterades i studien, däremot inga skillnader i klimatanpassning vare sig inom eller mellan de tre populationer som studerades. Möjligen hade sådana skillnader visat sig om studien hade genomförts i ett hårdare klimat.

E-typen är en ordinär buske med varierande fruktfärg, där intensivt rosafärgat dominerar. Den är fröförökad. Såväl häck- som buskplantor produceras. Den är härdig i zon 1-5(6).

Litteratur

Aldén, B. m.fl. 1998. Kulturväxtlexikon. LT:s förlag.

Bean, W. J. 1973. Trees & Shrubs Hardy in the British Isles. Vol II, 8th edition. John Murray.

Krüssman, G. 1977. Handbuch der Laubgehölze. Band II, 2 Auflage. Paul Parey.

Mossberg, B. 1992. Den Nordiska Floran. W & W.